

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institutioes Morales

In Quibus Vnivers[a]e Quaestiones ad Conscientiam recte aut prauè
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1602

23. De Peccato, quod dicitur ex Malitia.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14077

auctorem peccatorum, licet illa sint aliorum poena, quoniam peccatum à recta ratione, & proinde à diuina lege discordat, ac discrepat: at intelligi, nequit, Deum esse auctorem, & causam eius, quod cum recta ratione pugnat, & à diuina lege dissentit, licet malefacta condemnet, ac poenis meritis subijciat: hoc enim est iustitiae diuinae prauius peccata deputantis, & destinantis ad poenas: peccatum verò est hominis, qui à recto, & a quo aberrat, & deficit. *Notandum* est, quaedam esse crimina, quae poena aliqua suos auctores afficiunt, nimirum dedecore, ignominia, infamia, dolore, tristitia, cruciatio, anxietate, metu, ac interdum etiam amissione libertatis, liberorum integritate, rei familiaris spoliatio, honoris, & famae iactura, & huiusmodi poenarum, & malorum cum Deo est causa, quem admodum reuera esse potest, dicitur esse causa eorum peccatorum, quibus tales poenae debentur, & quae praedicta incommoda, & damna pariunt. Quare in Deum proprie nequit maledictum conijci, quod Semei in Dauidem peccando conferebat, quod verò Semei maledicta essent Dauidi dedecori, ignominiae, tristitiae, & dolori, Deus causa erat. Pari ratione quòd Absolon sui patris uxores violasset peccatum erat ipsius Absalonis, non Dei: quod verò parens Dauid ignominiam, & dedecus, ac tantae calamitatis, & mali doloris sentiret, & sui peccati poenam debitam sustineret, Deus faciebat. Ex quo licet nobis colligere, ea, quae poenae solum rationem habent, in Deum esse referenda, non autem quae culpa, & peccati, cum haec diuinae bonitati repugnent. Deinde, animaduertendum est, sacrarum esse literarum phrasim, qua ea, quae solo Dei permisso sunt, ipsi Deo, ac si ipse fecisset, attribui solent; atque hoc modo ex scriptura constat, quosdam à Deo traditos fuisse in reprobos sentum, alios ex carceribus, alios deceptos, & seductos. Imò in peccatis etiam vitur interdum scriptura sacra, modo imperandi, cum de Deo loquitur, ac si malum quod quis facit, ipsius Dei iussu, & auctoritate faceret. Legimus Christum Dominum dixisse Iudae proditori; *Quod facis, fac citius*, quem tamen infelix ille, Iudaeis tradendum, tunc temporis curabat. Fac citius, ac si diceret, Permitto, id sceleris quam citissime facias, nihil obsto, nihil impedio. Licet haec verba per ironiam dicta esse intelligi possint. Et in libris Regum, *Deus ad malum spiritum dixisse perhibetur: Egredere, & fac illud, & tamen dixerat, Decipies, & praeualebis.*

Cap. XXIII.

De peccato, quod dicitur ex malitia.

Theologi communi consensu tradiderunt, quaedam peccata ex malitia committi, alia ex affectu appetitus, alia demum per ignorantiam. *Primo* quaeritur, Quodnam peccatum dicitur fieri ex malitia? *Scotus*, 2. d. 43. q. 2. esse probabile, censet, malum, quatenus malum est, posse appeti, & deligi, & propterea peccatum ex malitia esse, cum quis malum, ut malum est, eligit. Sed merito haec Scoti sententia, quamuis Ochamò, Gabrielis, & alij 2. d. 43. probabilis esse videatur, aliorum melius iudicantium communi consensu refellitur. Nam quicquid appetit voluntas, appe-

tit, amat, & eligit, ut bonum sibi, videlicet, ut utile, vel iucundum est, & proinde commune sibi propositum finem semper habet, bonum nimirum in vniuersum, aut beatitudinem generatim, quod est bonum habere, & carere malo: ita ut ipsi quoque, qui peccant, in finem bonum intendant generatim acceptum: peccando enim volunt bonum habere, & malo carere, quod est beatitudo vniuersè sumpta: at deficient, & aberrant à vera beatitudine, quae in Deo, ut in primo, & summo bono speciatim consistit. *Præterea*, peccando bonum sibi iucundum, vel utile conlectantur; sed ideo peccant, quia ab honesto deflectunt; hoc est, posthabito honesto, utile, & iucundum perperam prosequuntur. *S. Thomas* 1. 2. q. 72. artic. 6. peccatum ex malitia vocat, cum quis scienter malum eligit, non quod per se directio, ut contendit Scotus, appetat, & velit malum, sed quia vult, ut bonum sibi utile, vel iucundum, sciens tamen esse turpe, & ratione, ac lege damnatum. *Bonau.* 2. d. 43. artic. 2. q. 1. & Durand. 2. q. 43. q. 1. merito adiungunt, peccatum ex malitia esse, cum quis scienter malum eligit, neque ex aliqua animi perturbatione incitatus. Non enim sufficit ad peccatum ex malitia (quod dixit *S. Thomas*) malum scienter eligere; sed necessarium est quoque, ne appetitu instigante malum eligat voluntas: nam alioqui peccatum ex malitia erit quidem distinctum ab eo, quod per ignorantiam contrahitur, non tamen ab eo, quod ex animi affectu, seu perturbatione committitur.

Secundo quaeritur, An peccatum quod fit ex habitu, dicatur fieri ex malitia? *S. Thomas* 1. 2. q. 78. artic. 2. aperte fatetur esse ex malitia, siue id fiat ex habitu in appetitu sensus, siue ex habitu in appetitu rationis inhaerente. Probat hac ratione: *Habitus* mouet voluntatem, aut per extrinsecas causas, aut per ipsammet voluntatem: sed quoquo modo id fiat, voluntas neque per ignorantiam mouetur, nec ab vilo appetitus affectu pertrahitur; ergo per se ipsam incitatur, & commota delinquit. Hinc fit, ut quis malo habitu affectus possit ex ignorantia, aut perturbatione peccare, etiam si non ex malitia delinquat: nimirum cum Titius habens vitiosum habitum, quidpiam perperam facit; sed non motus ex habitu, sed vel perturbatione inuitatus, vel ignorantia deceptus.

Tertio quaeritur, An qui ex malitia peccat, ex habitu quoque peccet? *Negat S. Thomas* 1. q. 78. artic. 3. & merito: potest enim plerumque fieri, ut quis citra vllum habitum scienter eligat malum, nulla animi perturbatione commotus, nullo affectu sensus, & carnis impulsus.

Quarto quaeritur, An qui ex mala naturae conditione, aut deprauato corporis morbo peccat, videatur peccare ex malitia? *S. Thomas* 1. 2. q. 78. artic. 3. videtur id concedere. Sed non per se id docet: quia solent haec in naturam verti, & proinde videtur voluntas à seipsa mota, & impulsiva, delinquere. *Probabilis* meo iudicio est, eiusmodi peccata fieri ex perturbatione animi, quia morbus corpus immutat, quo mutato varijs modis appetitus afficitur, ac deinde voluntas pro huiusmodi motuum varietate huc illucq; ducitur. Pari quoque ratione praua conditio naturae solet corpus, & appetitum sensus variè afficere, & proinde vo-

luntatem

luntatem quoque mouere, & flectere. Cernere est pueros libenter vescere carbonibus, cinere, terra, & alijs similibus, in quibus deprauata humorum infirmitas dominatur. Ex quibus omnibus intelligitur, id peccati ex affectione, & perturbatione animi fieri, quod perturbationis dominantis impulsu committitur. Quod tripliciter potest accidere: vno modo, quando perturbatio mentem, & rationem distrahit, ita vt non perspiciat, quid fieri oporteret: altero modo, quando perturbatio corpus afficit, & proinde voluntatem varijs corporis affectionibus exagitatam allicit, ducit, & torquet, & mouet ad se. Tertio modo, quando appetitus sensus ita viger, & valet, vt ad se moueat, & flectat quodammodo voluntatem aliquando oblectantem, aliquando sua sponte obsequentem.

Quintò queritur, An possit esse in voluntate peccatum absque vilo errore mentis, siue rationis? quod est querere, An voluntas possit malum eligere contra rationem perfectè, ac plenè scientem, quid agere oporteat? Fuit communis veterum Theologorum sententia, quodocumque quis sponte sua, & voluntate delinquit, aliquem in eo præcedere, non quidem tempore, sed natura errorem intellectus, ita vt nisi erret ratio, voluntas peccare nequeat. Sic S. Tho. 1.2. q. 77. art. 2. Gotifre. quodl. 5. q. 1.2. quodl. 8. q. 16. Henr. quodl. 10. q. 10. & q. 13. quam sequuti sunt postea Dura. 2. d. 39. q. 1. Adrian. quodl. 4. q. 1.1.1. Burida. lib. 7. Ethic. q. 7. sic omnes S. Thomæ discipuli, Cai. Conra. Medi. 1.2. q. 77. art. 2. At enim difficilè explicatu est, quoniam sit ille rationis error, quem mala voluntatis electio consequitur. Quidam facile se expediunt dicentes, errorem intellectus non ad speculationem, sed ad praxim, & actionem pertinere: ita vt perfectè, & plenè ratio perspiciat, quicquid est speculationis, actionis non item; & propterea ante quamcunque malam electionem præire rationis errorem, quo ratio iudicat hoc loco, & tempore, hoc aut illud malum esse amplectendum, vel appetendum, honesto posthabito. Alij verò, Scot. 3. d. 36. q. 1.4.2. Ocham. 3. q. 12. & quodl. 4. q. 6. Gabr. 3. d. 36. q. 1.4.2. p. 2. concl. 3. putant tale rationis iudicium minime in intellectu præcedere, eo quod huiusmodi iudicium sine errore contra fidem esse nõ possit. Fides enim non solum generatim præscribit, omne turpe esse deuitandam, sed etiã speciatim hoc, & hoc turpe esse fugiendum. Deinde, iudicante recta ratione, hoc aut illud non esse faciendum, voluntas aut potest facere, aut non potest facere; si potest, ergò nihil errante ratione, voluntas potest malum eligere, si non potest, ergò voluntas libera in eligendo non est, si quidem actum suum in sua potestate non habet. Adde his, quod extant hæc de re tres articuli Parisenses, quorum primus est: *Stante scientia in vniuersali, & particulari, voluntas non potest oppositum eligere. Error. Vel, existente maiori in actu, & minori in actu in Syllogismo, voluntas non potest oppositum velle. Error.* Secundus articulus: *Si recta ratio est, recta quoque voluntas est. Error.* Tertius: *existente voluntate in vltima dispositione, homo non potest oppositum velle. Error.* Qui articuli videntur esse editi contra sententiam prædictorum veterum Theologorum S. Thomæ, Gotifredi, Henrici, qui omnes aperte docent contra rectam rationem per-

fectè, & plenè scientem generatim, & speciatim quid sit agendum, non posse voluntatem malum eligere. Caietanus, Conradus, & alij aiunt contra iudicium rationis, quod in consultatione, & consilio consistit, posse voluntatem malum appetere, & eligere; non tamen contra rationis præceptum, quo ratio voluntati denunciat: Hoc facias, illud ne facias: In quo actu nihil affirmatur, nihil negatur; & proinde nullus est in fide error, & tamen est error rationis. Alij non placet huiusmodi sententia, eo quod putant rationis præceptum esse, non posse absque enunciatione aliquid aiente, aut negante.

Tota hæc controuersia videtur facilè expediri posse, si animaduertamus, posse voluntatem aliquid velle, appetere, eligere, prosequi absque vlla rationis enunciatione, vt iam ante annotauimus; siquidem puerorum, amentium, & belluarum appetitus ad aliquid prosequendum, vel respiciendum mouetur; & tamen eorum sensus enunciationes non format. Satis enim est, vt voluntas in aliquid feratur, si ratio id proponat tanquam bonum, vtile, iucundum, vel honestum, etiam si nihil affirmet. Quare ex his duo concipiuntur, quæ tanquam certa mihi videntur: **Vnum est;** nullum peccatum esse voluntatis, quin antecedit rationis error. **Alterum est;** eiusmodi errorem non esse in Fide, alioqui enim, quoties aliquis delinquit, contra Fidem faceret. Est igitur error rationis absque vlla enunciatione, & proinde in Fide intellectus non errat; sed quia voluntati ratio proponit malum, quatenus maius bonum, vtile, scilicet vel iucundum, quam sit honestum. Nam in re voluntati proposita ratio ipsa tres boni rationes obijcit, videlicet vtilis, iucundi, & honesti: at rationem vtilis, vel iucundi efficacius ponit ante oculos; & idcirco tanquam maius bonum; voluntas verò ex hypothesi si velit, ad maius bonum fertur, ac ducitur. Neque enim potest, quod minus bonum apparet, eligere, ac prosequi maiori bono neglecto, licet nunc suo possit, nec minus, nec maius bonum amplecti. Et ideo peccatur, quoniam vtile, vel iucundum efficacius mouens eligitur honesto posthabito. Quod autem vtile, vel iucundum vehementius allicit, & moueat, inde est, quod non omnia æqualiter ratio perspiciat: & propterea aliquantulum interuenit inconsiderantia. Error autem est absque vlla enunciatione, cum ratio vtile, vel iucundum proponit ex maiori vi, & efficacia, quam honestum. Ac proinde **verissimum est** nunquam voluntatem in eligendo peccare, quin ratio erret in proponendo. Verum item est, peccantem ideo contra conscientiam agere, & id prosequi, quod est lege interdictum, quia vtile, vel iucundum eligit honesto postposito. Et quod magis perspiciatur turpe, & malum, quod sit, eo maior est conscientie accusatio. Nec item sequitur, vt in ratione duo iudicia contraria antecedit voluntatem male eligentem: nam etiam si demus rationem iudicando affirmare, vel negare, vnum tamen est iudicium, quo iudicat, hoc esse turpe, siue non faciendum, siue lege vetitum; alterum est iudicium, hoc nempe, idem obiectum corpori, vel sensibus minus vtile, & minus iucundum esse: quæ duo iudicia de eadem re obiecta contraria

non sunt, quamuis diuersa: nam verbi gratia furtum, vel verbum otiosum, ratio non solum dicit, esse malum, esse turpe, esse vitandum: sed etiam proponit illud voluntati, vt corpori, vel sensibus male affectis tanquam vitius, vel iucundius, & tunc voluntas eligit, quod vitius, & iucundius est corpori, vel sensibus, honesto contempto.

Cap. XXIV.

De peccati effectis.

INTER peccati effectus Theologi recensent maculam, reatum, & poenam: de quibus est breuiter differendum.

Primò queritur, Quidnā appellatione macula accipiant Theologi? **Respondeo**, quemadmodum in rebus corporalibus priuatio inducta rem priuat forma sibi debita, vt cæcitas priuat oculos aspectu, & proinde priuat etiam re obiecta, & sine quoque debito; cæcus enim priuatus est luce, colore, & omni eo sine, quem propositum sibi aspectus, si adesset, haberet: Ita etiam lethale crimen priuationem quandam affert, qua quis gratia, & charitate nudatur, & eo ipso, peccatum hominem à Deo disjungit, & auerit, qui est finis sibi congruus. Et quia gratia est quidam nitor, splendor, & decor animæ, priuatio eius meritò macula nuncupatur.

Secundò queritur, Num si homo cum solis naturæ dotibus, ac viribus à Deo procrearetur, & deinde laboretur in peccatum, vllam in animo maculam contraheret: nam macula vti dixi diuinæ est gratiæ priuatio, sed tunc peccatum hominem nulla orbaret gratia, quam non acceperat. **Respondeo**, parum aut nihil referre, acceperit quis gratiam necne, quoniam lethale crimen diuinæ gratiæ aduersatur, eamque aut vi, & effi cacitate sua, aut saltem meritò excludit, vbi est, & excluderet, si inueniret inductam. **Quemadmodum** etiam hoc ipso, quod est lethale peccatum, hominem à Dei amicitia diuellit, quia quicquid est rationi contrarium, à Dei amicitia, & charitate dissentit, & propterea illam dissoluit, ac dirimit: etiam si nulla hominis cum Deo amicitia præcesserit. **Ex dictis** etiam perspicitur, quo pacto post primum peccatum, secundum, & tertium, quamuis lethale quoque sit, gratiam quidem non tollit, quia erat per primum sublata, secundum tamen, vel tertium eam penitus repelleret, nisi esset per primum expulsa.

Tertiò queritur, An aliquis desistens, & cessans ab actu, qui est peccatum, sit adhuc, & dicatur peccator ob maculam in animo susceptam, & adhuc remanentem? Tres inuenio opiniones; **prima censet** peccatorem esse, & nominari non ob aliquid, quod re ipsa in homine post actum malum permanet, quoniam nihil manet præterquam habitus vitiosus: ob habitus verò peccatores non dicimur, quippè qui per gratiam adoptionis minime excluduntur: sed ideo dici peccatorem vult ea opinio, quia in Deo est actus, quo ipsum debitis supplicijs addicit, & subiicit ob id, quod peccatum admisit. Homo igitur quatenus est obiectum diuinæ voluntatis perpetuum supplicium ob crimen patratum irrogantis, dicitur & est verè peccator. Hæc fuit sententia Scot. 4. d. 14. q. 1. a.

1. vers. dico ergo. O cham, 4. q. 8. & 9. Gabr. 4. d. 14. q. 1. a. 1. nota. 2. Almai. 4. d. 14. q. 1. quam tamen S. Thomæ discipuli communi consensu refellunt. Sensit ille post præteritū malū actum reuera nihil in homine manere, à quo & sit, ac nominetur peccator, sed tantum respectum rationis, quo est homo obiectum diuinæ voluntatis in eos, qui perperam faciunt, poenam debitam cōstituentis, & quatenus eiusmodi respectus, & ordo reuera est cum damno, & detrimento hominis, per metaphoram macula nominatur: quatenus verò refertur ad poenam, quā culpa meretur, reatus: Et quatenus terminatur in poena ob culpæ vindictam, offensam. Deū enim peccatis offendi, nihil iuxta hanc Scoti sententiam aliud est, nisi velle malefactum debitis pœnis vlcisci. Attamen hæc opinio, ideo ab alijs rejicitur, quia diuinæ voluntatis actus, cuius peccator ipse est obiectum, est iustitiæ opus, & officium: fieri autem non potest, vt quis peccator esse dicatur ab actu, & officio diuinæ iustitiæ. Deinde, in peccatore Scotus nihil aliud remanere putat, nisi reatum; at reatus tantummodò est cuiusdam obligationis vinculum, quo peccator est pœnis obnoxius, quæ tamen obligatio peccatorem minimè constituit, sed reum, & debitorem pœnæ. Nam qui peccauit, pœnæ certæ Dei lege subiicitur. At Scotus his facile responderet, non dici peccatorem à solo reatu, sed ex eo, quod Deus eum subiiciat pœnis ob maleficiū perpetratum; ita vt peccator sit quis, quia pœnis fit ob suū malefactū obnoxius, vbi & est respectus, & ordo ad pœnā, cui subiicitur, & ad delictū, quod fecit: quæquam Ochamus, & Gabriel volunt dici peccatorem non à respectu rationis, quo homo est diuinæ voluntatis obiectum, sed à peccato præterito: multa enim nominari solent ab actibus transactis, etiam si nihil deinde reuera permaneat in ipsis. Exemplum sit: Titius à Caio pecuniā mutuam accepit: Titius dicitur debitor, & Caius creditor, quia vterque cum altero contraxit, & vnus dedit, alter accepit mutuam pecuniā. Similiter dicitur aliquis peccator, non ob aliud, nisi quia peccauit, & nōdum est ei peccatum remissum. Obijcies, ergo perpetuo peccator appellari poterit, si semel deliquerit, quoniam in perpetuum verum erit dicere eum peccasse: Respondent illi, non dici peccatorem ob actum transactum simpliciter, sed ob culpam ex actu præterito contractam, & nōdum diuinitus remissam, & per contrariam voluntatē Dei beneficio, & munere, reuocatam. Et hæc fuit Scoti, & aliorum sententia, quæ non videtur improbabilis, quamuis à Soto, Caietano, & alijs S. Thomæ discipulis acriter improbetur. Nam secundum Scotū in peccatore duo respectus insunt, vnus quidem ad actum præteritum, quo quis deliquit, ratione cuius, in culpa esse dicitur, & proinde peccator: alter ad Deum destinantem hominem ad pœnas, & volentem punire eo, quod deliquerit, qua ratione dicitur debitor, & reus pœnæ. Alijs tamen sicut & mihi magis arridet veterum Scholasticorum opinio dicentium, post actū malum in homine maculā manere, quæ est diuinæ gratiæ priuatio, à qua peccator quis nominatur, & est: ita vt peccator sit ideo, quia per peccatū se diuina gratia denudauit, iuxta hæc pariter sententiam in peccatore duo continentur, videlicet,

absentia,